

Naturreservatet Välen

Beslutshandling 2013-12-17

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Information

Handlingarna (inte fastighetsförteckning) finns på Göteborgs Stads webbplats:
www.goteborg.se/planochbyggprojekt

Fastighetsförteckning, beslutsprotokoll, övriga handlingar samt kartor finns på Stadsbyggnadskontoret, adress: Köpmansgatan 20, 403 17 Göteborg.

Information om planförslaget lämnas av:

Evelina Eriksson, Stadsbyggnadskontoret, tfn 031-368 16 07

Göteborgs Stad

Stadsbyggnadskontoret

Beslutshandling

Datum: 2013-12-17

Diarienummer 0492/11

Handläggare Evelina Eriksson

Tel: 031-368 16 07

foramn.efternamn@sbk.goteborg.se

Naturreseptatet Välen inom stadsdelarna Askim, Järnbrott, Näset, Askim och Önnered i Göteborg

Ärendet omfattar följande handlingar:

Beslutshandling med bilagor:

- Beslutshandling (denna handling)
- Bilaga 1. Beslutscharta
- Bilaga 2. Översiktscharta
- Bilaga 3. Skötselplan med underbilagor 3a. och 3b.

Övriga bilagor:

- Skötselplanens underbilagor 3c. och 3d.
- Bilaga 4. Fastighetsförteckning (publiceras inte på internet)
- Bilaga 5. Samrådsredogörelse
- Bilaga 6. Hur man överklagar (bifogas till sakägare)

Innehåll

BESLUT	5
SAMMANFATTNING	5
Naturreservatets syfte	5
Naturreservatets innebörd och genomförande	5
Överväganden och konsekvenser	5
SYFTE MED NATURRESERVATET	6
FÖRESKRIFTER FÖR NATURRESERVATET	6
För markägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet	6
För allmänheten	7
Undantag	8
Annan lagstiftning gäller som vanligt	9
ADMINISTRATIVA DATA	9
BESKRIVNING AV NATURRESERVATET	10
Läge, areal och markägare	10
Mark- och vattenanvändning, natur och rekreation	10
SKÄLEN FÖR BESLUT - ÖVERVÄGANDEN OCH KONSEKVENSER	11
Prioriterade värden	11
Hot, behov och förutsättningar	11
Naturreservat är lämpligt	11
Översiktsplan och detaljplaner	12
Hushållningsbestämmelser, riksintressen, strandskydd med mera	12
Miljökvalitetsmål	12
Intresseprövning mot enskilda intressen	13
Avvägning mot övriga intressen	13
Ekonomiska konsekvenser	14
ÄRENDETS HANDLÄGGNING	14
Bakgrund	14
Information och samråd	14
Synpunkter och ändringar av förslaget	14
UPPLYSNINGAR	15
Dispens, upphävande, tillstånd, samråd och anmälan	15
Ansvar och översyn	15
Förvaltare och förvaltningsuppgifter	16
Ersättningstalan	16
Kungörelse och ikraftträdande	16
Hur man överklagar	16

Beslut

Göteborgs Stad, genom byggnadsnämnden, förklarar det område som avgränsats på beslutskartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet fattas med stöd av stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (1998:808). Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen. Reservatets namn ska vara Naturreservatet Välen.

Göteborgs Stad, genom byggnadsnämnden, fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet fattas med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Sammanfattning

Naturreservatets syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara och utveckla ett tätortsnära, välbesökt och värdefullt natur- och rekreationsområde i Välen. Prioriterade värden är bland annat de betade strandängarna, den grunda havsviken, fågellivet och ekskogarna men även sociala mötesplatser, naturpedagogik och barnperspektiv.

Naturreservatets innebörd och genomförande

Ett beslut om naturreservat ger området ett långsiktigt skydd från exploatering och vissa verksamheter samtidigt som skötseln preciseras och anläggningar beskrivs.

Föreskrifter reglerar vad som är tillåtet inom området och riktar sig till dels fastighetsägare och sakägare och dels allmänheten. Till exempel förbjuds nya byggnader och anläggningar samt skogsavverkning men Göteborgs Stad kan ge tillstånd att ersätta förstörda byggnader eller avverka enstaka träd. För allmänheten är det förbjudet att köra motordrivet fordon eller farkost (med vissa undantag), ta med hund som inte är kopplad, rida och skada träd. Blomplockning enligt allemansrätten är fortsatt tillåten och övrig lagstiftning gäller parallellt. Undantagna från föreskrifterna är skötsel av området, underhåll av olika anläggningar, åtgärder vid akuta olyckor och åtgärder för deponin som finns inom reservatet.

Skötselplanen beskriver vilken skötsel som området ska ha, både engångsåtgärder och löpande åtgärder. Strandängarna ska hållas öppna med betande djur och skogen ska få utvecklas fritt, men runt värdefulla träd, gläntor och fornlämningar får vegetation röjas bort. Även exempel på nya och befintliga anläggningar i området beskrivs, till exempel entréområden, gångstråk med bro och fågelgömsle.

Ansvar för området och anläggningarna, tillstånd, tillsyn och uppföljning regleras av stadens reglementen för de olika nämnderna. Främst park- och naturnämnden kommer att få utökade kostnader för anläggande och drift.

Överväganden och konsekvenser

Naturreservatet är i enlighet med översiktsplanen, detaljplaner, vattendom och stadens miljömål. Då marken ägs av Göteborgs Stad kommer konsekvenserna för enskilda intressen att bli begränsade. Vissa sakägare som arrendatorer och ägare till samfälliga fastigheter kommer påverkas marginellt då avgränsning och föreskrifter innebär minimala intrång.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla ett hävdad tätortsnära grön- och vattenområde med strandängar, vattenområden, ädellövskogar och öppna marker samt dess biologiska mångfald.
- erbjuda möjlighet till och utveckla förutsättningarna för rekreation, friluftsliv och pedagogisk verksamhet i ett tätortsnära naturområde.

Syftet ska tryggas genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot fysisk exploatering.
- den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas med fokus på biotoper, arter och ekologiska processer som genom rödlistning, inventering eller dylikt pekas ut som särskilt skyddsvärda.
- möjligheterna till rekreation, friluftsliv och pedagogisk verksamhet utvecklas och underhålls så att området är attraktivt att besöka under alla årstider och för alla grupper av människor. Gångvägar och stigar hålls i ett skick som möjliggör promenad, skyltar med information finns på plats och vissa målpunkter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Vid behov kan mindre, nya anläggningar för dessa ändamål tillkomma.
- skogsmiljöerna på de tre höjderna Kviberget, Torstens ås och Store lund sköts för att ha ädellövsprägel dominerad av ek och hassel.
- klipp- och hållmarker kring Torstens ås som idag domineras av tall, en och ljung sköts för att fortsatt ha denna prägel.
- strandängarna hävdas med fortsatt bete.
- vattenkvaliteten förbättras genom åtgärder inom området som minskar tillförsel av partikulärt material, näringsämnen och föroreningar.
- kulturlämningar bevaras och synliggörs.

Föreskrifter för naturreservatet

Byggnadsnämnden beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet, med stöd av 7 kapitlet 5, 6 och 30 §§ i miljöbalken (1998:808).

För markägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att:

1. uppföra ny byggnad eller anläggning.
2. anlägga ny brygga, pir, vågbrytare, båthamn eller annat jämförbart.
3. anlägga ny mast, antenn, torn eller liknande.
4. anlägga ny körväg eller parkeringsplats.

5. exponera mark eller vatten för kemiska medel, till exempel bekämpningsmedel och handelsgödsel.
6. gödsla eller kalka skogs-, ängs- eller betesmark.
7. avverka skog, gallra, röja, föra bort död ved eller utföra annan skoglig åtgärd. Ved kan dock flyttas till reservatets omedelbara närhet.
8. skogsplantera eller kultivera ängs- och betesmark.
9. plantera ut eller så in främmande växt- eller djurarter. Entréområdena får dock gestaltas med rabatter och odlingar, dock inte med invasiva växter.
10. jaga med undantag av skydds jakt efter samråd med förvaltaren.

Det är förbjudet att utan kommunens tillstånd:

11. ersätta en byggnad eller anläggning med en motsvarande, om den förstörts av en brand eller på ett annat oförutsett sätt.
12. dra fram ny luft- eller markledning.
13. göra säkerhetsåtgärder mot markerosion eller översvämning för att skydda byggnader, anläggningar eller infrastruktur eller annat i eller utanför reservatet.
14. bedriva täkt eller annan verksamhet som kan förändra området topografi eller hydrologi, till exempel spränga, borra, schakta, tippa, fylla ut, ordna upplag, dika, dämna, kulvertera, omleda vatten, muddra eller göra liknande åtgärd.
15. avverka enstaka träd.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt inom naturreservatet ska tåla att:

1. informationsskyltar och gränsmarkeringar sätts upp.
2. gångvägar, parkeringsplatser, rastplatser, sopkärl och anläggningar som behövs för områdets friluftsliv, natur- och djurskötsel ordnas och underhålls.
3. gallring, röjning, slåtter, bete med mera görs, i den mån markägaren eller den som äger annan särskild rätt inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
4. undersökningar av mark, vatten, växt- och djurliv som behövs för området görs.

För allmänheten

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Det är förbjudet att:

1. köra motordrivna fordon på land eller motordrivna farkost i vatten. För moped gäller dock föreskrift C2 nedan och motordrivna rullstolar får användas.
2. cykla eller köra moped på annan plats än Göteborgs Stad anvisar.
3. ta med hund som inte är kopplad.
4. rida.

5. tälta eller campa på annan plats än förvaltaren anvisar.
6. ställa upp husvagn, husbil eller dylikt.
7. elda på annan plats än förvaltaren anvisar (gäller inte stormkök eller motsvarande).
8. skada eller föra bort levande eller döda, stående eller liggande träd eller ved.
9. utplantera växter eller djur.

Undantag

D. Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna i A och C gäller inte:

1. när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som krävs för reservatets vård och skötsel, när tillsynsmyndigheten utför tillsyn eller när undersökningar för reservatet genomförs.
2. vid normalt underhåll av befintliga tomter, byggnader och anläggningar, till exempel hus, bryggor, diken, stall, vägar, gång- och cykelvägar, ledningar, reningsanläggningar eller master. Markskador ska då undvikas så långt möjligt. Samråd med förvaltaren ska ske innan, om det inte är akut risk för skada på person eller egendom, då får kontakt ske direkt efteråt, till exempel vid trädfällning.
3. vid åtgärder eller körande av motordrivna fordon eller farkoster vid olyckor såsom personolyckor, brand, sanering av utsläpp eller liknande eller vid skydds jakt, om dessa åtgärder och fordon behövs för arbete med olyckan. Samråd med förvaltaren ska ske först, om det inte är akut risk för skada på person, egendom eller miljö, då får kontakt ske direkt efteråt.
4. vid åtgärder som föreskrivits i tillstånd och beslut med stöd av miljöbalken och detaljplaner till exempel skötsel enligt vattendom för Stora ån och åtgärder för åtkomst till brandsläckningsvatten enligt detaljplan för Välenvikens östra strand. Sådana åtgärder ska göras med största hänsyn till reservatets syften och ska föregås av samråd med förvaltare och beslutsmyndighet. Föreskrifterna gäller heller inte inom det område vid Hagkroksvägen som på beslutskartan (bilaga 1) markerats för parkeringsändamål i gällande detaljplan. Här gäller föreskrifterna först när planen upphävs.
5. vid åtgärder som förbättrar mark- och vattenmiljön, kopplade till Välen mudderdeponi eller andra, kända eller idag okända, förekomster av föroreningar inom reservatet. Sådana åtgärder ska göras med största hänsyn till reservatets syften och ska föregås av samråd med beslutsmyndighet, förvaltare, beställare (ansvarig för föreningen) och utförare av åtgärderna.

För åtgärder som enligt föreskrifter i detta beslut ska föregås av samråd gäller att ett skriftligt samrådsprotokoll ska ha upprättats av förvaltaren eller beslutsmyndigheten för att samråd ska anses ha ägt rum.

Olyckor eller liknande oförutsedda händelser som kan orsaka negativ påverkan av reservatet ska snarast anmälas till förvaltaren och tillsynsmyndigheten.

Annat lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Av särskild betydelse för att reservatets syfte ska nås är till exempel:

- miljöbalken (1998:808) och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m, som gäller strandskydd, biotopskydd, fridlysning och växter och djur, vattenåtgärder och rensningar som kan skada fisket med mera.
- jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905) och fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske och fredningsområden.
- terrängkörningslagen (1975:1313), terrängkörningsförordningen (1978:594) och vattenskoterförordningen (1993:1053).
- kulturmiljölagen (1988:950) om skydd av fornminnen.

Administrativa data

Namn	Naturreservatet Välen
NVR-id	2032389
Län	Västra Götalands län
Kommun	Göteborg (stadsdelarna Askim, Järnbrott, Näset och Önnered)
Församling	Västra Frölunda och Askim
Ungefärlig mittpunkt	X: 144 602 – Y: 6 390 353 (SWEREF 99 12 00)
Fastigheter och ägare	Enligt fastighets-/sakägarförteckning (bilaga 4)
Nyttjanderättsinnehavare	Enligt fastighets-/sakägarförteckning (bilaga 4)
Areal (ha)	68,2 ha
Förvaltare	Göteborgs Stad
Naturgeografisk region	Nemoral zon. Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten och norska sydkusten (15) – norra Hallands och södra Bohusläns kust- och skärgårdsområde (15d).
Objektkategori	F, Friluftsliv; K, Kust och Hav; Mo, Marina områden
IUCN-kategori	Preliminärt IV. Habitat/Artskyddsområde och V. Skyddat landskap/havsområde

Beskrivning av naturreservatet

Läge, areal och markägare

Reservatsområdet är beläget vid Välen, vid Askimvikens nordligaste del, cirka åtta kilometer söder om Göteborgs centrum och bara någon kilometer söder om Frölunda Torg. Naturreservatet är tredelat och ligger längs Stora ån och där ån mynnar i Välen-viken. Området ligger mellan tre höjder: Store lund vid Välen idrottsplats och golfbana i nordost, Torstens ås vid Åkeredsvallens idrottsplats i väster och Kviberget vid Bjöla småbåtshamn i söder. Runt om finns villor och radhus, kolonistugor, skolor, föreningslokaler, verksamhetsområden och vägar.

Planområdet omfattar cirka 68 hektar och ägs av Göteborgs Stad. Det finns flera samfälliga fastigheter, arrendatorer och andra rättighetsinnehavare. Dessa framgår av fastighetsförteckningen.

Mark- och vattenanvändning, natur och rekreation

Området har använts av människan under lång tid. De tidigaste fynden är från stenåldern, det finns flera bronsåldersrösen på höjderna men också spår av stenbrytning från 1900-talet. Det äldre öppna jordbrukslandskapet är synligt tack vare att strandängarna har restaurerats och betas av djur. På strandängarna, i vassarna och i viken finns ett intressant fågelliv, men även i de öppna till halvöppna kulturmarkerna. Här finns blommande örter, träd och buskar som producerar frön och är värdefulla för insekter. Ekskog växer åter upp på de tidigare kala höjderna och runt dem finns även inslag av lundflora och andra ädellövträd. Stora åns vatten möter havet i den grunda Välenviken och ger förutsättningar för en rik produktion av olika marina växter och djur. Flera fiskarter går upp i Stora ån för att leka och söka föda.

Välen är ett välbesökt och omtyckt rekreationsområde som används för bland annat promenader, motion, avkoppling, natur- och djurupplevelser och för pedagogisk verksamhet. Här finns gång- och cykelvägar, naturstig, tidsstig, rastplatser, grillplatser, informationsskyltar, djurstall med kor, fågeltorn och andra anläggningar för pedagogisk verksamhet. Välen lockar människor av alla åldrar året runt, från både från när och fjärran och fågellivet är av regionalt intresse. Det är lätt att ta sig till Välenområdet. Många har promenad- eller cykelavstånd och det finns flera buss-hållplatser och parkeringsplatser längs Näsetvägen och vid idrottsplatserna.

Föreningar som Stora ån fört med sig ut i viken har pumpats upp i en nu avslutad och övertäkt deponi i området. Denna muddring innebar en stor förbättring av miljötillståndet i mitten av 70-talet. Det finns också ett anlagt dammsystem som renar en del av det dagvatten som kommer från bebyggda områden intill.

En mer fullständig beskrivning finns i skötselplanen.

Framtida vattennivåer

En höjning av havsytans nivå i framtiden innebär förändringar i området. De lägre belägna strandängarna och vassarna övergår till vattenområde och strandängarna förskjuts uppåt i den mån utrymme finns. Vegetationen kommer att på sikt anpassa sig till de nya förhållandena. Stora ån och dess omgivning kan oftare drabbas av

översvämningar och mudderdeponin kan också komma att påverkas. Beroende på hur omfattande påverkan blir har olika åtgärder för att minimera skador diskuterats.

Skälen för beslut - Överväganden och konsekvenser

Prioriterade värden

De prioriterade bevarandevärdena i Välen är strandängen med välhävdd grässvål och våtmarksfåglar som visar på områdets historia, den naturligt etablerade ädellövsbogen med gamla träd, död ved i grova dimensioner och olika nedbrytningsstadier, vedlevande insekter, svampar och kryptogamer, hålträdshäckande fåglar samt den marina mjukbotten med förutsättningar för hög biologisk produktion. Prioriterade är även blommande och bärande träd och buskar, steklar och daglevande fjärilar knutna till blomrika slätter- och betesmarker samt törnskata. För friluftslivet prioriteras lättillgänglighet, utblickar, välutvecklat och markerat led-/våg-/stigsystem, målpunkter och sociala mötesplatser, naturpedagogik, barnperspektiv samt information.

Hot, behov och förutsättningar

Områdets värden kan påverkas mycket negativt av exploatering, upphörd hävd av strandängarna, utebliven naturvårdsskötsel eller rent av avverkning av skog på de tre höjderna eller åtgärder i vattensystemen. En exploatering i området skulle innebära ytterligare ett naggande av detta populära tätortsnära grönområde. Ädellövsbogen på höjderna behöver skötas för en fortsatt god tillväxt och några evighetsträd behöver ges utrymme för att kunna bli praktfulla och värdefulla på sikt. Välenvikens miljöer är till stor del klassade som ett ekologiskt särskilt känsligt område.

Vattenkvaliteten i Välenviken och Stora ån påverkas av verksamheter och åtgärder både utanför och innanför själva reservatsområdet. Med rätt skötsel och miljöåtgärder delvis kopplade också till vattenreningsdammarna och Vålendepenin så kan miljökvaliteten bli bättre. Det viktiga strandbetet behöver också säkras för att ge strandängarna och de växt- och djurarter som är knutna till sådana miljöer ett långsiktigt skydd. Røjning krävs kring kulturlämningar för att dessa inte ska skadas av rötter samt för att de ska synas bättre.

Omgivningarna behöver en bättre koppling med och genom grönområdet. För stadens närboende som har området som sitt vardagliga rekreationsområde är detta av extra stor vikt. Åtgärder som bättre knyter ihop de båda sidorna om Välenviken är också bra ur många sociala perspektiv, bland annat för att stimulera till spontana möten som kan främja integration mellan stadsdelarnas människor.

Naturresevat är lämpligt

Genom att bilda naturresevat och upprätta skyddsföreskrifter och skötselplan kan de värden som finns i området bevaras, skötas och utvecklas. Avgränsning och föreskrifter är anpassade till reservatets syften och värden. Länsstyrelsen har också uttalat att naturresevat är en lämplig skyddsform, i sin rapport 2003:53 ”Program för skydd av tätortsnära naturområden i Göteborgsregionen”.

Översiktsplan och detaljplaner

Översiktsplanen för Göteborgs Stad, från 2009, pekar ut området som ett planerat naturreservat. Större delen av området har enligt översiktsplanen särskilt stora värden för såväl naturvård som friluftsliv. En mindre del på Kviberget är markerat som bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor. Beslutet bedöms därmed vara förenligt med gällande översiktsplan.

Flera detaljplaner och äldre stadsplaner berör reservatsområdet. Planlagda närliggande områden med värden som överensstämmer med syftet med reservatet och vars markanvändning har angivits som ”allmän platsmark natur”, ”grönområde”, ”friluftsliv” och dylikt kan ingå i reservatet då plan och reservat inte strider mot varandra. Detta gäller för planerna II-3305 med ändring II-4102, för II-3376, II-3440, II-4121 och för XIV-2184 med ändring II-4362. För sist nämnda plan gäller också att ett område med kvartersmark för parkering i detaljplan som inte genomförts har tagits med i reservatsområdet. Planen vann laga kraft 1998-01-17 och genomförandetid gick ut 2013-01-17. Eftersom området för parkeringsändamål i planen inte genomförts och området är av naturvårdsintresse tas området med och tillskrivs en naturvårdsskötsel enligt skötselplanen för reservatet. Området är dock, så länge planen inte upphävts för denna del, undantagna föreskrifterna och reservatet påverkar därför inte planen. Reservatet hindrar inte heller genomförandet av en brandplats för vattenåtkomst vid brand, som finns med i detaljplan II-4980, som vann laga kraft 2008-12-12 och har en genomförandetid på 10 år.

Hushållningsbestämmelser, riksintressen, strandskydd med mera

Naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden och riksintressena enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken. Området berörs av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken som handlar om geografiska riktlinjer för kusten och skärgården med hänsyn till natur- och kulturvärdena. Den grunda Välenviken, vassarna och Torstens ås är klassade som ekologiskt särskilt känsliga områden enligt ett underlag till en tidigare översiktsplan för Göteborg från 1993. Enligt miljöbalken ska områden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Välenviken ingår i vattenförekomsten för Askims fjord, vars ekologiska status klassificerats som måttlig på grund av övergödning. Strandskydd råder för vattnet och för stora delar av landområdet inom reservatet.

Miljö kvalitetsmål

Stadens miljö kvalitetsmål innebär också vissa åtaganden för den biologiska mångfalden och tillgången till naturområden. Naturreservatet bidrar till att uppfylla miljömålen, främst ”Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker”, ”Ett rikt växt- och djurliv”, ”God bebyggd miljö”, ”Hav i balans samt levande kust och skärgård”, ”Levande sjöar och vattendrag” och ”Levande skogar”, men även ”Giftfri miljö” och ”Ingen övergödning”. Reservatet bidrar också till uppfyllandet av flera av de nationella miljö kvalitetsmålen, till exempel ”Levande sjöar och vattendrag”, ”Ingen övergödning”, ”Ett rikt odlingslandskap”, ”Myllrande våtmarker” och ”God bebyggd miljö”.

Intresseprövning mot enskilda intressen

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syfte ges området bäst ett långsiktigt skydd och en utvecklingsmöjlighet genom bildande av naturreservat. Val av område, områdets avgränsning och föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. Föreskrifterna är avsedda att begränsa skador på mark och vatten samt växt- och djurliv men också för att kunna bevara de naturanknutna sociala värdena. Pågående markanvändning kommer befästas men också till viss del förändras och utvecklas. Pågående markanvändning kommer endast marginellt att försvåras för andra markägare eller rättighetsinnehavare än Göteborgs Stad själv. Göteborgs Stad som markägare har redan i dag viss rätt att bestämma över vilka nya anläggningar som kan tillåtas i området. Att införa förbud mot nya byggnader eller anläggningar och liknande är därför inte att försvåra pågående markanvändning för enskilda intressen. Underhåll av befintliga anläggningar är undantagna från föreskrifter.

Krav på tillstånd införs för vissa verksamheter som till exempel täktverksamhet och dragning av nya ledningar. Kontoret anser inte att detta i sig innebär att pågående markanvändning eller utnyttjande av rättigheter försvåras nämnvärt, varken för befintlig samfällid sandtäkt för husbehov eller för utnyttjande av befintlig ledningsrätt. Sanduttag kan göras så att naturvärdena gynnas och befintliga ledningsdragningar finns redan i dag i området och kan uppgraderas. Det är dock viktigt att tillståndsplikt införs så att Göteborgs Stad har möjlighet att precisera de hänsyn som ska tas.

Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kapitlet 25 § miljöbalken finner stadsbyggnadskontoret att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Avvägning mot övriga intressen

Ett naturreservat i området kan komma i konflikt med eller hotas av andra intressen och verksamheter, till exempel båtliv, vissa vattensporter, oreglerad cykling, ridning, tältning, eldning, okopplad hund, exploatering, urlakning av gifter från Värens mudderdeponi, föroreningar och övergödande ämnen i tillrinnande vatten (dagvatten och Stora ån) och täktverksamhet.

Välenviken är så grund och trång att området inte är särskilt eftertraktat för båtliv och vissa vattensporter. Ett förbud mot motordriven farkost i vatten med hänsyn till fågelliv och rekreation är därför inte ett för långt gånget förbud. Reglering av cykling/ridning/tältning/eldning/okopplad hund är också motiverat med tanke på områdets karaktär och användning som välutnyttjat tätortsnära rekreationsområde. Sådana regleringar drabbar några få lite grand men gynnar det stora flertalet.

Vad gäller exploateringsönskemål så har större delen av området inte tillfredsställande geoteknisk stabilitet, varför byggnader där inte är lämpligt. Övriga delar är i stort markerade i Översiktsplan för Göteborg som områden med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv, landskapsbild och/eller kulturlandskap. Ett mindre område på Kvibergets nordvästra ände är utpekad i samma Översiktsplan som bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor, vilket i detta fall inte bedöms strida mot reservatsförslaget.

Urlakning av föroreningar från Vålendeponin kan hota djur- och växtlivet i området, men även utanför Välen. Önskvärda åtgärder för att minska en negativ påverkan tillåts av skötselplan och föreskrifter. Tillflödet av näringsämnen och föroreningar från bland annat Stora ån kan vara svårare att påverka.

Det kan också finnas konflikter mellan ett ökat antal besökare, som dessutom kanske besöker nya delar av området, och fågellivet. Det kan även uppstå konflikter mellan olika grupper besökare med olika intressen i området.

Ekonomiska konsekvenser

Park- och naturnämnden får investeringskostnader för att utföra anläggningar och för skötsel (ca 1 400 000 kr eller mer beroende på gestaltungsplan med mera) samt driftskostnader (ca 670 000 kr/år) enligt skötselplanen. Kostnader för att märka ut området tillkommer också (ca 100 000 kr). Det tillkommer även kostnader för tillsyn enligt miljöbalken, prövning av tillstånd, uppföljning med mera som fördelas på olika nämnder.

Ärendets handläggning

Bakgrund

Tankar om att inrätta ett formellt skydd för naturområdet i Vålenviken har funnits en längre tid. Vålens inriktning mot naturvård fastlades 1993 i en programhandling antagen av byggnadsnämnden. Föreningar som till exempel Västra Frölunda Naturvårdsförening och Göteborgs Ornitologiska Förening har engagerat sig i områdets utveckling som natur- och rekreationsområde. Från 2011 har stadsbyggnadskontoret arbetat med att ta fram handlingar med hjälp av en konsult och en projektgrupp med representanter från park- och naturförvaltningen, miljöförvaltningen, fastighetskontoret, kulturförvaltningen, trafikkontoret och stadsdelen Västra Göteborg. Kontakter har även tagits med övriga berörda förvaltningar, länsstyrelsen, intresseorganisationer med flera.

Information och samråd

I februari 2012 hölls ett informationsmöte för allmänheten och sakägare fick ett förhandsutskick. Ett förslag till beslut och skötselplan har under december 2012 till juli 2013 varit utskickat till sakägare (föreläggande om yttrande), berörda myndigheter, nämnder och föreningar. Därefter har inkomna synpunkter inarbetats i förslaget. Information om arbetet och förslaget har också funnits på stadens webbplats.

Synpunkter och ändringar av förslaget

De viktigaste synpunkterna som lämnats av nämnder, sakägare och myndigheter och som har medfört förändringar i förslaget, handlar om att göra vissa mindre gransjusteringar, förtydliga syfte och föreskrifter, bearbeta skötselplanen och texten, särskilt om mudderdeponin, samt att behandla översvänningsrisken. Även vissa ersättningsanspråk har inkommit och förtydliganden och justeringar har gjorts för att minimera dessa. Exempel på synpunkter från övriga som inte har kunnat mötas med ändringar är att ta med ytterligare områden i reservatet, införa fiskeförbud och satsa

på hästar. Vissa förslag ligger utanför detta reservatsbeslut och överlämnas till berörda förvaltningar. En analys av sociala konsekvenser och konsekvenser för barn har också utförts och använts för att justera förslaget.

Kontoret bedömer att beslut om reservat och skötselplan kan tas efter mindre revideringar.

En längre redovisning finns i samrådsredogörelsen.

Uppllysningar

Dispens, upphävande, tillstånd, samråd och anmälan

Om det finns särskilda skäl får kommunen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot reservatets syfte. Om det finns synnerliga skäl får kommunen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet. Ovanstående regleras i 7 kapitlet 7 § miljöbalken. Tillstånd kan ges till vissa åtgärder som beskrivits som tillståndspliktiga i föreskrifterna. Samråd eller anmälan ska göras i vissa fall vilka också beskrivits i samband med föreskrifterna.

Ansvar och översyn

Göteborgs Stad har det övergripande ansvaret för naturreservat som beslutas av staden och inte av länsstyrelsen. Ansvaret fördelas vidare via reglementen för stadens olika nämnder som har olika ansvarsområden.

I reservatsbeslutet anges ingen annan förvaltare än Göteborgs Stad, det vill säga ansvaret överläts inte till någon annan enligt 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Förvaltaren har ansvaret för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan och ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder. I den mån stadens ansvar fördelas på flera olika förvaltare inom staden ska dessa samverka med varandra.

Göteborgs Stad ansvarar för den operativa tillsynen i egna naturreservat enligt 26 kapitlet miljöbalken. Det innebär att staden ska övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Beslutsmyndigheten ansvarar för beslut om reservat, föreskrifter och skötselplan och har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål och gynnsamt tillstånd. En översyn av beslut, föreskrifter och skötselplan – främst riktlinjer och åtgärder – bör göras vid behov eller inom 10 år.

Ansvarsfördelning enligt nu gällande reglementen för Göteborgs stad:

Byggnadsnämnden beslutar om kommunala reservat.

Park- och naturnämnden förvaltar och sköter reservat.

Kretslopps- och vattennämnden förvaltar vatten- och avloppsanläggningar och ansvarar för miljöskyddsåtgärder på stadens deponier.

Miljö- och klimatnämnden fullgör uppgifter inom miljöbalkens område som inte ankommer på någon annan nämnd.

Trafiknämnden ansvarar för gator om inte uppgiften anförtrots någon annan.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Göteborgs Stad.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställs av Göteborgs Stad. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel.

Ersättningstalan

Stadsbyggnadskontoret och fastighetskontoret gör bedömningen att ersättning på grund av reservatsbildningen inte är aktuell, eftersom pågående markanvändning inte avsevärt försvåras. Diskussion med fastighetskontoret om ersättning eller inlösen av vissa samfälligheter kan dock väckas av andra orsaker. Sakägare som, efter en sådan diskussion med fastighetskontoret, ändå vill göra anspråk på ersättning eller inlösen med anledning av reservatsbeslutet måste väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kapitlet 13 § miljöbalken lämnas in till Mark- och miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse och ikraftträdande

Beslutet ska kungöras i tidningen Göteborgs-Posten.

Beslutet träder i kraft tre veckor efter att sakägare fått del av beslutet om beslutet inte överklagas. De ordningsföreskrifter som riktar sig mot allmänheten, det vill säga föreskrifterna enligt 7 kapitlet 30 § miljöbalken, träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, se bilaga.

För Stadsbyggnadskontoret

Karoline Rosgardt
Planchef

Evelina Eriksson
Miljöplanerare